

Dagthema: Hebben en Zijn

Overweging 31 januari – Bart-Jan van Gaart

“...gerelateerd is aan ‘hebben’ kwam stil te liggen en lijkt plotseling van minder waarde. Alles wat ‘zijn’ is draait...”

Openingsgedicht

31 januari online viering

Wat doet het met een mens
als aanraken niet meer mag.
Geen zoen, geen hand, geen streling.
Geen arm om je schouder.

Wat doet het met een mens
Als hij niet kan uitgaan naar de ander,
wordt teruggeworpen op zichzelf.
Ont-moeten - niet mogen wordt,
de ander een risico.
Wat doet dat met een mens?

Wat doet het met een mens
als de dood rondwaart
als een boze geest
ongezien en ongekend
kwaden en goeden bespringend
en wegvoerend de verte in.
Waarheen?

Een land in onweer verward

Een land in onweer verward,
een stad verdwaald in zijn stegen,
Twee mensen, wachtend op wie,
een kind dat huilend ontwaakt.

Er komen dagen aan
dat wij de nacht zullen prijzen,
dat wij vergeten het licht,
dat wij verspelen elkaar.

Er zal geen huis meer zijn
dat niet weeklaagt om zijn dode.
Dan zal er stilte zijn
zo hard en koud als de dood.

Hebben en Zijn
AAN JOU
HEBBEN
WE WAT

Voorganger: Bart-Jan van Gaart
Lector: Ellen Tiggeler-de Jong

pag. 1

Er zal een stilte zijn
zo licht als zee in de verte –
er zal vermoeden zijn,
een waas van ander weer.

Er zullen woorden zijn,
oeroude stenen die spreken.
Er zal nog weten zijn,
een kind dat lacht in zijn droom.

Overweging I

Een land in onweer verward
een stad verdwaald in zijn stegen.
Twee mensen, wachtend op wie
een kind dat huilend ontwaakt.

Wat hier geschetst wordt is als een schilderij van Carel Willink. Magisch Realisme. De observatie en weergave van volkomen normale zaken, maar al met al toch uiterst dreigend. Een onzichtbare doem die hangt over de werkelijkheid. Onzichtbaar, maar bijna tastbaar en alleen als je van goede huize komt, zoals de dichter, onder woorden te brengen.

Nog een beeld: Twee mensen, man en vrouw, op de intensive care van een groot ziekenhuis. Hun bedden staan naast elkaar. Over de ruimte tussen de bedden heen houden ze elkaars hand vast. Ze zijn van gevorderde leeftijd, maar niet oud. Het virus heeft ze te pakken gekregen. Ze zijn er slecht aan toe. Maar ze stralen uit: ook dit lijden doen wij samen! Een paar dagen later zijn ze dood.

In ruim 10 maanden is ons leven zo drastisch overhoop gehaald als we voorheen niet hadden kunnen denken. Pest, TBC en andere ziekten die ooit ziekte en dood zaaiden zijn overwonnen. De Spaanse Griep van 100 jaar geleden ging als een nachtkaaars uit. Maar nu, onaangekondigd, heeft een nieuw virus de wereld lamgelegd en honderdduizenden levens genomen. Op allerlei manieren proberen we het virus te slim af te zijn. We passen onze gewoonten aan, we zonderen ons af, we trekken ons terug in onze eigen kring en woning. Maar het virus lijkt slimmer en verandert steeds van gedaante. Mensen zijn angstig. Over alles hangt een zekere doem. Wijze vrouwen en mannen stappen naar voren om ons te zeggen wat wel en niet te doen. Onze bestuurders buigen die adviezen om tot maatregelen die er niet om liegen. Lockdown, avondklok, tot voor kort ondenkbaar, zijn nu realiteit. Een ontelbare stoet van deskundigen en quasi deskundigen verschijnt in elk medium dat daartoe gelegenheid biedt, om een net weer andere aanpak te bepleiten. Wie weet nog wat verstandig is? En al die maatregelen blijken beperkt houdbaar. Want het is allemaal tot je dienst, maar het alverterend vuur van de economie, van geld en bezit, moet blijven branden. De tempel blijft gesloten, maar de wisselaars zijn hun kramen alweer aan het opbouwen. Wie raakt niet in verwarring van dit alles. Hoe lang nog zal het duren? Wanneer wordt alles weer normaal? Red ik het tot ik gevaccineerd wordt? Wordt het weer normaal en wat is dat dan?

Er zijn er genoeg die dit alles niet kunnen verwerken. Niet kunnen leven met alleen zichzelf. Angstig, in paniek bijna. Terneergeslagen, wanhopig. Moedeloos. Zoals in de klassieke muziek vroeger, reageert de popcultuur onmiddellijk op een gevoel in de samenleving. Jelte Tuinstra, een jonge singer/songwriter beter bekend als Jett Rebel, haalde een song uit 2017 uit het stof en blies die nieuw leven in voor iedereen die er even doorheen zit. Een waas van ander weer.

Just in case you're ever down again – Jett Rebel

<https://youtu.be/3p6Y1-fUjc4>

Just in case you're ever down again
Remind yourself that everyday is new
For tomorrow you can try again
And maybe you won't have to be so blue
Many before you have made it through
Once again
You made it to my heart
You silly human
Down the drain
Right back where we started
This whole thing
Might not be real
It's for believing in
Just in case you're ever down again
Hope you'll forget about life you knew
For tomorrow there's a place my friend
Where maybe you won't have to be so blue
And all lonely days are finally through
Just in case you're ever down again
Just take essentials you won't need so much
I will hold your hand and lead you there
And together we will smile somewhere
And together we'll be smiling there
And together we'll be smiling there
And together we will, live forever

Uit het evangelie van Lukas

Lukas 12:22-31

Hij sprak tot zijn leerlingen:

Het is daarom dat ik je zeg:

wees niet bezorgd over je ziel,

wat je zult eten,

en niet over je lichaam,

waarmee het te kleden.

Want je ziel is meer dan eten

en het lichaam meer dan kleding.

Kijk naar de raven,

zij zaaien niet en maaien niet,

zij hebben geen binnenkamer en geen schuur.
En God voedt ze.
Jullie zijn toch veel meer waard dan de vogels?
Wie van jullie is in staat door al dat zorgen
een halve meter toe te voegen aan zijn leven?
Als je zelfs het minste niet kunt,
waarom zou je dan bezorgd zijn over al het andere?
Kijk naar de leliën,
kijk ze groeien:
ze spinnen niet en weven niet.
Maar ik zeg je:
Salomo in al zijn heerlijkheid,
zelfs hij was niet gekleed als een van deze.
Als God het gras dat vandaag nog op het veld is
en morgen in de oven wordt gegooid,
zó aankleedt,
hoeveel te meer dan jullie, kleingelovigen?
Ach jullie, tob je niet af
'wat zullen we eten, wat zullen we drinken',
maak je toch niet zo ongerust -
dat alles doen de volkeren van deze wereld.
Jullie vader weet dat je dit nodig hebt.
Zoekt veeleer zijn koninkrijk
en dit alles zal je ook nog worden gegeven.

Overweging II

Een klein tentje aan de rand van de duinen in Vogelenzang, met een heerlijke open haard en nog heerlijker koffie en warme chocolademelk. Nu natuurlijk gesloten, maar voor straks, als het weer kan een aanrader. Het hangt er vol met tegeltjes. Tegeltjes met wijsheden. "Wie als vriend hier binnen gaat, komt nooit te vroeg en altijd te laat." Of de onvermijdelijke: "Van het concert des levens, krijgt niemand het program." Op het tegeltje dat altijd weer mijn aandacht trekt als ik er ben, staat: "Piekeren is als een schommelstoel. Het houdt je bezig, maar het brengt je nergens. Korter kunnen de raadgevingen van Jezus, zoals opgeschreven door Lukas, niet samengevat worden. En wat een tijd heb ik verdaan aan het geestelijk schommelen dat piekeren is. Als ik die tijd terug zou krijgen, wat zou ik er allemaal voor leuks en positiefs mee kunnen doen. Maar nee, ik lig 's nachts naar het plafond te staren en overdag ben ik onrustig, gekweld door een meer of minder belangrijke gedachte die me niet wil loslaten. Zalig zij die het vermogen hebben om te doen wat Jezus de leerlingen aanraadt: Maak je niet ongerust, wees als de vogels. Ze zaaien niet en maaien niet. En toch is in alles voorzien. Er zijn mensen die zo leven. Maar het zijn er maar weinig. Vroeger zag je ze nog wel eens in programma's zoals De Stoel. Excentriekelingen die op een ogenschijnlijk naïeve manier heel gelukkig zijn. Een beetje gek. "Hoe kunnen ze zo leven?" Daarna drukt een actualiteitenrubriek of het journaal ons weer met onze neus op de feiten.

Lukas deelt zijn verhaal dat zojuist werd voorgelezen met Matteus. Bij Marcus, het derde synoptische evangelie dat binnen de bijbelwetenschap algemeen als oudste evangelie gezien wordt en dat de andere synoptici als bron gebruikt hebben, is het niet te vinden. Matteus en Lucas hebben naast Marcus nog uit een andere bron geput, die eenvoudigweg Q wordt genoemd van “Quelle”, het Duitse woord voor bron. Deze passage gaat bij Lukas vooraf aan een verhaal met een gelijksoortige boodschap of meer een illustratie van wat wij zojuist hoorden: de gelijkenis van de dwaze rijke of de rijke dwaas. De man die steeds meer bezit vergaart en vergeet dat op een kwade dag de dood hem komt halen en dat hij dan alles wat hij bezit moet achterlaten. Levenskunst is dat te vergaren wat er werkelijk toe doet. Dat wat je meeneemt als je onbepakt, zonder zakken zelfs, op reis gaat. Het is wat wij willen en kunnen zijn. Zijn is het kernwoord zoals bij de Godsnaam Ik Zal Er Zijn. Er zijn voor je naaste. Dat is de vreemdeling die is als jij.

Jesus boodschap is een waarschuwing voor gevaar. Er dreigt voor de leerlingen en via hen voor ons gevaar. Ook zij lopen het gevaar, net als de rijke man in de gelijkenis het verkeerde te vergaren. Zij en wij lopen het gevaar om te denken: leven is hebben, en als je niet hebt, dan heb je geen leven. Hoewel ze het zien, hoewel ze het weten (net als wij) dat zoveel mensen juist ondergaan door een buitengewone liefde tot rijkdom, plezier en genot. Toch lopen zij het gevaar (net als wij), dat ze desalniettemin denken: leven is hebben. Ook zij die weinig hebben, ook zij die alles verlaten hebben om Jezus te volgen, lopen gevaar. Het gevaar om angstig bezorgd te zijn voor levensonderhoud: heb ik wel genoeg eten? Genoeg kleding? Heb ik wel genoeg geld, genoeg middelen van bestaan? Maar de tekst uit Lukas zegt: het leven is meer dan eten, het lichaam is meer dan kleding. Als God nu voor het meerdere zorgt, voor je leven en je lichaam, dan zal hij zeker toch ook voor het mindere zorgen?

Mooi gezegd, maar hoe doe je dat in een samenleving waar hebben de norm is? Waar het vergaren van geld en goed tot systeem is geworden dat ons allemaal in dienst heeft genomen? Hoe zou je je kunnen onttrekken aan de slordige 33.000 reclame-uitingen waar wij dagelijks gemiddeld mee geconfronteerd worden en die niets anders willen dan ons nog meer te willen laten hebben? En misschien juist nu, nu we door de verplichte winkelsluiting onze drang tot hebben niet kunnen bevredigen en min of meer gedwongen worden tot ‘zijn’ en juist ‘hebben’ zich daardoor steeds aan ons opdringt: “o, dat is leuk, mooi, handig! O nee, de winkels zijn dicht.” Hoe volg je de raad van Jezus om je over belangrijker dingen zorgen te maken als geld en goed?

In de Hebreeuwse Bijbel gaat het voortdurend daarover. Geld en (grond-)bezit heeft daar een naam: Baäl, de God van hebben. Het is de god tegenover die andere God Ik Zal Er Zijn. De God van zijn. Hoe ontdoen wij ons radicaal en definitief van de schreeuwende lokroep van die god van het hebben?

In deze tijd van Corona wordt haarscherp duidelijk hoe het echt zit: alles wat gerelateerd is aan ‘hebben’ kwam stil te liggen en lijkt plotseling van minder waarde. Alles wat ‘zijn’ is draait op meer dan volle toeren om te zorgen, te bewaken, te leren en te zoeken naar oplossingen.

Deze crisis drukt ons met de neus op de feiten van wat belangrijk is en wat niet. Hebben of zijn, het zijn keuzes die we moeten maken. Natuurlijk, de werkelijkheid is niet zwart/wit. Berthold Brecht zei niet ten onrechte: “Erst kommt das Fressen, und dann kommt die Moral.” En zo is het. Er is een zekere mate van hebben nodig, een mate die voor ieder verschillend is, om werkelijk te kunnen zijn. En je zult maar winkelier of horecaondernemer zijn en niet weten of je volgende maand nog je personeel, je huur en je overige vaste lasten kunt betalen. Je zult maar meemaken dat een stelletje testosteronbommetjes met een onvolgroeide prefrontale cortex, je buurt onveilig maken, je winkel plunderen of je auto in brand steken!

Hebben geeft ons zekerheid, een veilig en goed gevoel. Niks mis mee. Maar uiteindelijk komt het in de kern erop aan waar wij onze geest primair op richten. Op ‘hebben’ of op ‘zijn’. Het zou voor onszelf, onze medemensen, onze samenleving, onze wereld heilzaam zijn als we kunnen onderscheiden dat ‘hebben’ een middel is en ‘zijn’ een doel. Dat is onze samenleving, die van het neo-liberalisme en het economisme, onze zelfingenomen plek in de tredmolen van economische groei nogal ondergesneeuwd geraakt.

In 2011, midden in de vorige mondiale crisis, de bankencrisis, die wereldwijd geld en bezit deed verdampen, dansten jongeren in heel de wereld op een nummer van Jesse J dat een bijzondere gelijkenis vertoont met de woorden van Jezus zoals opgeschreven door Lukas. Hier wordt geld en bezit en het steeds maar meer willen hebben, geplaatst tegenover zijn. Zijn gedacht als genieten van het leven, van elkaar, van dansen. Zelfs ik, met mijn stijve Hollandse heupen, kan het niet laten om mee te bewegen met de muziek van dit lied. Zeker als ik de tekst hardop meezing. Nu eerst de tekst. Dan de muziek.

Price Tag – Jesse J (2011)

Het lijkt wel alsof iedereen een prijs heeft,
ik vraag me af hoe ze 's nachts slapen.
Als het praatje als eerste komt
en de waarheid komt als tweede...
Stop eens even en lach!

Waarom is iedereen zo serieus,
gedraagt zich zo mysterieus?
Met je zonnebril op je ogen,
en je hakken zo hoog
kún je het niet eens leuk hebben.

Iedereen, kijk naar links!
Iedereen, kijk naar rechts!
Voel je het?
Vanavond betalen we met liefde!

Het gaat niet om het geld.
We hebben geen geld van je nodig.
We laten de wereld dansen!

Vergeet die prijskaartjes.
Het gaat niet over de Ka-Ching Ka-Ching.
Het gaat niet over de Bling Bling.

We moeten terug in de tijd,
Toen de muziek ons nog verenigde
En het niet enkel beentje-lichten en baantjes-jagen was.

Waarom is iedereen zo geobsedeerd?
Geld maakt niet gelukkig.
Doe een beetje kalm aan
en geniet van het moment.
Dan zul je je gegarandeerd een stuk beter voelen.

Price Tag – Jessie J (2011)

<https://youtu.be/yNoOUECDmgw>

Okay, Coconut man, Moonheads and Pea
You ready?

Seems like everybody's got a price
I wonder how they sleep at night
When the sale comes first and the truth comes second
Just stop for a minute and smile
Why is everybody so serious?
Acting so damn mysterious
Got shades on your eyes
And your heels so high that you can't even have a good time

Everybody look to their left
Everybody look to their right
Can you feel that, yeah
We're paying with love tonight

It's not about the money, money, money
We don't need your money, money, money
We just wanna make the world dance
Forget about the price tag
Ain't about the, uh, cha-ching cha-ching
Ain't about the, yeah, b-bling b-bling
Wanna make the world dance
Forget about the price tag

We need to take it back in time
When music...

Voorbeden

Laten wij denken aan allen
die lijden onder de crisis die we doormaken.
Aan allen die getroffen zijn door het Coronavirus,
ziek zijn of het leven hebben gelaten.
Aan hun naasten, die leven in zorg of rouw.
Aan artsen en verpleegkundigen
en iedereen die op welke wijze ook
betrokken is bij de zorg voor de zieken,
dag en nacht in touw.
Laten we dankbaar zijn voor hun inzet.

Hebben en Zijn, maar,
Laten we denken aan allen
die door het Coronavirus
getroffen werden
in hun middelen van bestaan.
Hardwerkende mensen
die hun zaak moesten sluiten
hun omzet zagen instorten
moeten ploeteren
om het hoofd boven water te houden.

Laten we hopen en bidden
dat we spoedig van Covid19 bevrijd worden.
Dat iedereen voortvarend gevaccineerd wordt
in de volgorde van de grootste kwetsbaarheid
of importantie voor de kwetsbaren.
En dat het vaccin,
verdeeld wordt op basis van noodzaak
en niet van macht.
Het mag niet zo zijn dat arme landen
moeten wachten totdat rijke landen
bereid zijn vaccin af te staan.

Denken wij aan allen die in deze tijd
hun contact met anderen geblokkeerd zien
Die hun tijd, om hun leven te bewaren,
in isolatie doorbrengen.
Dat er naasten zijn
die ondanks alles en hoe dan ook
zorg hebben voor eenzame mensen.

Laten wij
naar ons beste kunnen en vermogen
werken en meewerken
aan een nieuwe wereld
waar we niet beoordeeld worden
op wat we bezitten
maar op wat we doen en zijn
voor onze naasten
ver weg en dichtbij.

Laten wij denken aan allen
die door de dood van ons gescheiden zijn.
Allen die wij zo missen.
Dat in ons voortleeft
dat wat zij waren voor anderen.

Zegenwens

Laten wij elkaar zegenen,
dat wij ons gezegend weten,
door God Ik Zal Er Zijn,
door Jezus heb elkander lief,
door de Geest die in ons roept en ademhaalt,
die ons bewoont.
Amen, zo moge het zijn.

Leliën draagt de woestijn (Huub vd Lubbe versie)

Leliën draagt de woestijn
rozen dragen de rotsen.
Lente staat op je drempel.
Leven begint opnieuw.

Bevende harten, vat moed,
strek je, slapende handen.
Dove oren, ga open
wankelmoedigen, hoort.

Hij slaat bronnen, ontbindt
tongen, zangen, rivieren.
Water welt aan je voeten
en geen leeuw op je weg.

Kromme, jij wordt recht.
Woeste, jij wordt een akker.
Wat geen woorden vermogen,
aarde, vrede voor jou.

Oude mensen, vrees niet-
jong mens, wat zal het worden?
Zomertuinen aan zee.
Liefde, lichaam van zon.

Donaties

Wij vragen om je **bijdrage** over te maken aan De Duif. We hebben geen inkomsten meer van collectes en de kosten van de huur van De Duif gaan gewoon door. Dus ondersteun onze Duif, maak je gulle bijdrage over. Draag bij wat je kunt missen. Er zijn meerdere manieren om dat te doen:

Optie 1: klik op onderstaande link om een donatie te doen. (Je krijgt dan na invullen van bedrag en keuze bank, een QR code te zien die je moet scannen met de Bankieren-app op je telefoon.)

Optie 2: een bedrag overmaken via ons bankrekeningnummer: NL20 RABO 0173 6297 92 ovv Stichting De Duif. Hartelijk dank!

<https://betaalverzoek.rabobank.nl/betaalverzoek/?id=570K6TYoRaSaiXmKRIUDVw>

